

УДК 336

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПРИРОДИ БАНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Нагайчук Неля Григорівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Черкаського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»

Басанська Наталія Володимирівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри права і соціально-гуманітарних дисциплін
Черкаського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»
e-mail: natasha_bs@ukr.net

Брайченко Сергій Миколайович,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри права і соціально-гуманітарних дисциплін
Черкаського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»

Чернявський Анатолій Леонідович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права і соціально-гуманітарних дисциплін
Черкаського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»

Фоменко Валентина Миколаївна,
викладач кафедри права і соціально-гуманітарних дисциплін
Черкаського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»

Анотація. Розглянуто роль банків у системі фінансового підприємництва з тих позицій, що вони є провідними фінансовими посередниками. Виділено сегменти фінансових послуг. Надано правову характеристику фінансового підприємництва. Такий стан речей зумовлений переважанням їхнього фінансового потенціалу над потенціалами інших суб'єктів системи фінансового посередництва. У ході поступального розвитку економічних систем роль і місце банків у системі фінансового посередництва змінюється, що потребує додаткового дослідження. Наголошено, що розвиток банківського посередництва повинен відповідати стану економіки і ринку позичкового капіталу. Розкрито еволюцію організаційних форм і форм власності банківського підприємництва.

Систематизовано науково-методичні підходи до з'ясування суті банку. З'ясовано, що, здебільшого, в основу поняття «банк» покладено перелік фундаментальних банківських операцій, відмінність полягає тільки в їхній кількості — від двох до п'яти. Подібний підхід узяло за основу й українське банківське законодавство.

На основі аналізу чинного законодавства зазначено, що в українському законодавстві немає розмежування банків відповідно до їхньої спеціалізації, тобто всі банки вважаються універсальними, хоча назви деяких з них містять слова, що вказують на їхню спеціалізацію.

Ключові слова: банківництво, банк, функції банку, науково-методичний підхід.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 0; бібл.: 30.

TRANSFORMATION OF THE ECONOMIC NATURE OF THE BANK IN THE CONDITIONS OF THE DIGITALIZATION: LEGAL ASPECT

Nahaichuk Nelia,
Ph. D. in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of Finance and Credit Department
of the Cherkasy Educational-Scientific Institute
of SHEI «Banking University»

Basanska Nataliia,

Ph. D. in Juridical Sciences, Associate Professor,
Head of Law, Social Sciences and Humanities Department
of the Cherkasy Educational-Scientific Institute
of SHEI «Banking University»
e-mail: natasha_bs@ukr.net

Braichenko Serhii,

Ph. D. in Juridical Sciences,
Associate Professor of Law, Social Sciences and Humanities Department
of the Cherkasy Educational-Scientific Institute
of SHEI «Banking University»

Cherniavskiyi Anatolii,

Ph. D. in Juridical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Law, Social Sciences and Humanities Department
of the Cherkasy Educational-Scientific Institute
of SHEI «Banking University»

Fomenko Valentyna,

Lecturer of Law, Social Sciences and Humanities Department
of the Cherkasy Educational-Scientific Institute
of SHEI «Banking University»

Abstract. Banks play a major role in the financial business. They are the leading financial intermediaries. Sections of financial services are selected. Their legal description is provided. This situation is caused by the predominance of the financial capacity over capacity of other entities of financial intermediation. During the development of economic systems, the role and place of banks in financial intermediation changes that require additional research.

It is noted that the development of the banking mediation shall conform to the state of the economy and the market of loan capital. The evolution of organizational forms and forms of ownership of banking business is revealed.

Historically, in the framework of the banking business put its brokerage business. Mediation is to attract deposits, loans and calculations. The role of the bank is determined by the type of economy.

Systematized scientific and methodological approach to ascertaining the nature of the bank.

In domestic scientific literature using three methodological approaches to the interpretation of the term «bank».

Operating approach, which is based on characteristics of the bank as a market institution that provides a set of operations. A comparative approach — based on a comparison of features of banking and other financial institutions; Subject-institutional approach based on consideration of terminological differences in the bank as a company, organization or institution

Western scholars characterize the bank as an enterprise that engaged in money lending and other transactions; as a financial institution that offers a wide range of services, as an institution that provides a wide range of financial services such as account opening deposits and granting loans and credits.

It has been found that in most cases the basis of the concept of «bank» take basic banking transactions, the only difference among them — from two to five. A similar approach is used as a basis and banking law of Ukraine.

Keyword: banking, bank, bank functions, scientific-methodological approach.

Formulas: 0; fig.: 1; tabl.: 0; bibl.: 30.

ТРАНСФОРМАЦИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПРИРОДЫ БАНКА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ: ПРАВОВОЙ АСПЕКТ

Нагайчук Неля Григорьевна,

кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры финансов и кредита
Черкасского образовательного-научного института
ДВНЗ «Университет банковского дела»

Басанская Наталья Владимировна,

кандидат юридических наук, доцент,
заведующая кафедрой права и социально-гуманитарных дисциплин
Черкасского образовательного-научного института
ДВНЗ «Университет банковского дела»
e-mail: natasha_bs@ukr.net

Брайченко Сергей Николаевич,

кандидат юридических наук,
доцент кафедры права и социально-гуманитарных дисциплин
Черкасского образовательного-научного института
ДВНЗ «Университет банковского дела»

Чернявский Анатолий Леонидович,

кандидат юридических наук, доцент,
доцент кафедры права и социально-гуманитарных дисциплин
Черкасского образовательного-научного института
ДВНЗ «Университет банковского дела»

Фоменко Валентина Николаевна,

преподаватель кафедры права и социально-гуманитарных дисциплин
Черкасского образовательного-научного института
ДВНЗ «Университет банковского дела»

Аннотация. Рассмотрена роль банков в системе финансового предпринимательства с учетом того, что они являются ведущими финансовыми посредниками. Предоставлена их правовая характеристика. Такое положение вещей обусловлено преобладанием их финансового потенциала над потенциалами других субъектов системы финансового посредничества. В ходе поступательного развития экономических систем роль и место банков в системе финансового посредничества меняется, что требует дополнительного исследования.

Проведена систематизация научно-методических подходов к определению сущности банка. Выяснено, что в большинстве случаев в основе понятия «банк» положено перечень фундаментальных банковских операций, отличие заключается лишь в их количестве — от двух до пяти. Подобный подход взят за основу и украинским банковским законодательством.

Ключевые слова: банковская деятельность, банк, функции банка, научно-методический подход.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 0; библи.: 30.

Вступ. В Україні, попри зростання активів небанківських фінансово-кредитних установ, на сьогодні в інституціональній структурі фінансового посередництва превалюють банки як за кількістю, так і за обсягом власних і акумульованих ресурсів. Однією з умов ефективності економічної системи є стан і розвиток банківського сектору. Ті зміни, що відбуваються на локальних і глобальних фінансових ринках, вимагають переосмислення ролі банків у сучасній економіці.

Поява і розвиток банківських установ зумовлені об'єктивними суспільними процесами і роллю банківських установ у відтворювальній моделі взаємодії між суб'єктами економіки. Це, перш за все, вимагає дослідження економічної природи банків і теоретичного обґрунтування етапів становлення банківництва як виду фінансового посередництва.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Дослідження економічного змісту поняття «банк» та окреслення ролі банків як фінансових посередників знайшли своє відображення у працях таких вітчизняних науковців, як: О. Дзюблюк [3], О. Васюренко [29], С. Мочерний [13], Г. Азаренкова [16], О. Вовченко [26] та інших. Питанням економічної природи банку присвячені роботи російських учених — А. Літовських, М. Шевченка, А. Шеметєва [11], К. Лук'янова [25] та ін. Зарубіжні вчені до змісту банків підходять більше з практичного погляду і найчастіше розглядають як підприємство, що функціонує на грошовому ринку з метою отримання прибутку, — В. Лексіс [1], Б. Бухвальд [2], Е. Дж. Долан [4], Сільві де Куссерг [5], С. Роуз [6].

Високо оцінюючи внесок учених у розвиток цієї проблематики, слід зазначити, що, на нашу думку,

ще недостатньо дослідженими залишаються питання щодо визначення суті банківських установ з погляду виконання ними ролі фінансових посередників, їхнього місця у відтворювальній системі й впливу на соціально-економічний розвиток країни.

Метою статті є дослідження теоретичного змісту поняття «банк», виявлення і систематизація науково-методичних підходів до розкриття економічної природи банку.

Результати дослідження. Історично в основу діяльності банків покладено їхню посередницьку діяльність — залучення вкладів населення, грошових коштів підприємств і надання кредитів. У своєму становленні банк пройшов кілька етапів, відповідно до типу економіки.

На етапі виживання банк був зберігачем грошей, який виступав: засновником права на вилучення вкладу на першу вимогу, громадським касиром, виробником засобів ліквідності, організатором безготівкових переказів.

На етапі капіталістичної економіки вільної конкуренції роль банку полягала в забезпеченні безперервності кругообігу капіталу і вирівнювання норми прибутку. На цьому етапі банк розпочинає емісію власних зобов'язань на протигагу зобов'язанням позичальника повернути борг до певної дати.

На етапі монополістичного капіталізму банківський бізнес перетворюється на мультиплікатор зростання, що стимулює піднесення ділової активності. Також посилюється роль банків у концентрації і централізації капіталу, створенні монополій, формуванні передумов для переходу до фінансової економіки.

На етапі фінансової економіки, під якою розуміють такий її тип, що базується на майбутньому або ймовірному авансуванні через похідні, що володіють ліквідністю, фінансові інструменти, що забезпечують одержання фінансової ренти у формі процента, дивіденду, комісії, відбувається активізація фінансового посередництва на ринку капіталу, посилюється взаємодія банків між собою та іншими інститутами, розширюється коло міжбанківських зв'язків тощо. Усе це створило передумови формування централізованої банківської системи на базі локальних банківських систем.

Рис. Еволюція форм власності в банківництві

Дослідження результатів теоретичних розвідок науковців дають підстави стверджувати, що немає одностайного підходу до розуміння поняття «банк». Така ситуація зумовлена кількома причинами, перш за все різноманітністю видів банків і множинністю операцій, які вони здійснюють. Ще одна причина — це крайнєві відмінності. Історично так склалося, що в різних країнах під банком розуміють не завжди одне й те саме. І третій фактор — це вплив світової глобалізації та інтеграції у фінансовій сфері, що призводять до стирання меж між банками і парабанками. Крім того, банк є доволі складним системним утворенням, що характеризується багатогранністю проявів, кожен з яких відображає окремі, хоч і значимі сторони діяльності. Тому будь-яке визначення банку апріорі не може бути повним, а якщо і вдасться включити всі його характеристики і риси, то воно буде надміру громіздким і складним для сприйняття та розуміння.

Німецький економіст професор Вільгельм Лексіс, відомий за роботами в галузі теорії грошей і кредиту, статистики і страхування, ще наприкінці XIX століття так писав про банк: «Банками називають всякого роду установи для забезпечення банківських операцій, не залежно від того, чи виступають вони у формі приватних підприємств... товариств чи у будь-якій іншій юридичній формі» [1]. У доповнення до цього тлумачення можемо навести думку німецького вченого Бруно Бухвальда: «Під банком розуміємо підприємство, яке займається грошовими, кредитними та іншими операціями» [2]. Тобто перший розглядає банк як підприємство, другий розкриває його суть через основні операції, для здійснення яких це підприємство створене.

На думку українського вченого О. Дзюблюка, здійснення підприємством перерахованих вище операцій ще не дає підстав називати його банком, оскільки «...процес вивільнення і нагромадження власних і чужих грошових коштів і їх надання у тимчасове користування характерний для будь-якого кредиту, в тому числі й особистого, що виник на рівні зі становленням функції грошей як засобу платежу, тобто задовго до перетворення однієї із сторін кредитних відносин власне у банк» [3, с. 15].

Тобто рівень розвитку банківського посередництва повинен відповідати стану економіки і ринку позичкового капіталу. Таким чином, у міру розвитку фінансових ринків, зростання кількості і складності фінансових інструментів змінювалися і погляди науковців на природу фінансового посередництва в цілому і банківського зокрема та притаманних їм функцій.

На *рисунку* наведено схему, що ілюструє еволюцію організаційних форм і форм власності банківського підприємства.

Дж. Долан стверджує, що комерційні банки надають широкий спектр фінансових послуг, а саме відкриття рахунків до запитання та надання позик і кредитів [4].

Французька дослідниця Сільві де Куссерг, автор нової теорії фінансового посередництва, визначає банки як підприємства, які спеціалізуються на зборі і використанні інформації [5].

Дещо інший підхід до визначення економічної природи банку віднаходимо в роботі «Банківський менеджмент» Пітера Роуза, де сказано, що банк — це фірма, що надає фінансові послуги, здійснює професійне управління грошовими ресурсами суспільства, а також виконує численні функції в економіці. На нашу думку, підхід позбавлений конкретики, з нього не видно різниці між банком і, наприклад, страховою компанією. Також у цій роботі є вужче трактування банку — як фінансового інституту, який пропонує широкий асортимент послуг [6].

Американські дослідники пов'язують зміст банку із статутом і дозволеною банківською діяльністю. Виходячи з цього, банк визначають як установу, яка приймає вклади до запитання і здійснює діяльність, пов'язану з наданням комерційних позик. Крім того, ще однією з рис банку, за «американською версією», є обов'язкова умова страхування такої установи у Федеральній корпорації страхових вкладів.

У Словнику сучасної економіки міститься визначення банку через здійснення ним лише двох банківських операцій — депозитної і кредитної [7, с. 25]. Недоліком такого підходу вважаємо невключення в характеристику банку розрахунково-касових операцій.

Електронним ресурсом «Глосарій економічних термінів» комерційний банк визначається як банк, що пропонує широкий діапазон депозитних рахунків, включаючи виписування чека, і який надає позики окремим особам і підприємствам. Автори цього джерела розмежовують поняття «комерційний банк» та «інвестиційний банк», який зазвичай займається підготовкою і продажем корпоративних або муніципальних цінних паперів [8].

Схожий підхід є і в таких двох джерелах:

1) комерційний банк — це банк, який перебуває у приватному володінні та пропонує широкий набір фінансових послуг населенню і фірмам. Основна діяльність полягає у веденні чекових поточних рахунків, прийнятті депозитних вкладів, одержанні і видаванні готівки та кредитуванні. Додатковими послугами є довірче управління і виконання заповітів, пропозиція іноземної валюти, купівля і продаж цінних паперів, страхування, система кредитних карток і управління особистими пенсійними фондами [9];

2) комерційний банк — банк, який обслуговує населення, приймає депозити від численних фізичних осіб і малих фірм та видає їм кредити. Банки надають своїм клієнтам різноманітні послуги, включаючи видачу готівки і кредитних карток, безпечно зберігання цінностей і документів, обмін валюти, послуги фондових брокерів, іпотечне кредитування і виконання фінансових розпоряджень [10]. У цій статті автори розділяють інвестиційні, торгівельні та інші спеціалізовані банки, які працюють із вузьким колом клієнтів.

У закордонній практиці банки прийнято поділяти: на ощадні банки, комерційні банки, промислові банки (банки розвитку, інвестиційні банки), земельні (іпотечні) банки; місцеві банки, центральний банк, кооперативні банки, обмінні банки, споживчі банки.

Визначення їхнього виду базується на тому, який тип завдань вони покликані вирішувати.

В українському законодавстві немає такого розмежування банків відповідно до їхньої спеціалізації, тобто всі банки вважаються універсальними, хоча назви деяких із них містять слова, що вказують на їхню спеціалізацію (Ощадний банк, Промінвестбанк, Національні інвестиції, Міжнародний інвестиційний банк, Кліринговий дім, Інвестбанк, Інтер Кредит Банк Траст-Капітал, Кредитінвест банк тощо).

Як бачимо, західні науковці характеризують банк як підприємство, що займається грошовими кредитними та іншими операціями [2]; як фінансовий інститут, який пропонує широкий спектр послуг [6]; як установу, що надає широкий діапазон фінансових послуг, зокрема відкриття рахунків до запитання та надання позик і кредитів [4]; тобто вони не переймаються точністю формулювань, при цьому не розрізняючи операції та послуги.

Таким чином, визначаючи суть банку, зарубіжні автори звужують банківську діяльність до обмеженого набору функцій, при цьому залишаючи поза галуззю банківської діяльності значну кількість банківських послуг. У законодавстві зарубіжних країн основна увага зосереджується на юридичній характеристиці поняття «банк», при цьому оминається його економічна природа.

Один із підходів до визначення сутності банку ґрунтується на тому, що саме слід вважати банком — підприємство, організацію чи установу. Так, наприклад, в СРСР банком вважалася установа, а не організація, що, на думку А. А. Шеметьєва, є не зовсім правильно, оскільки в радянському, а потім і в російському законодавстві термін «установа» застосовувався до організації, що створюється власником для виконання

управлінських, соціально-культурних та інших функцій некомерційного характеру, які повністю чи частково фінансуються ним [11, с. 107]. Певний час така законодавча колізія дозволяла займатися банківською діяльністю організаціям, які фактично не мали спеціальної ліцензії. На це О. Дзюблюк зазначає, що така дискусія має більш лінгвістичний, а не економічний характер, і терміни «підприємство», «організація», «установа» є синонімами, і це не може суттєво вплинути на результати з'ясування економічної суті банку. Також він виділяє три методологічні підходи до тлумачення терміна «банк»: 1) операційний підхід, в основу якого покладена характеристика банку як ринкового інституту, який здійснює певний набір операцій; 2) порівняльний підхід — ґрунтується на порівнянні особливостей банківської діяльності та інших фінансово-кредитних установ; 3) суб'єктно-інституційний підхід, базується на розгляді термінологічних відмінностей у діяльності банку як підприємства, організації чи установи [3, с. 17].

Російський учений А. А. Шеметьєв, розглянувши різноманітність підходів до визначення банку, виділяє такі: вітчизняний нормативний, закордонний нормативний, вітчизняний правовий науковий підхід, операційний підхід, організаційний підхід, оптимізаційний підхід, інституціональний підхід, маркетинговий підхід, підхід АІС, інформаційна теорія, рейтингово-нормативний підхід [11, с. 107]. Так, на думку вченого, нормативний (законодавчий) підхід характерний для кожної розвиненої країни світу. Розкриття суті банку в офіційних документах України дається через послуги, банк — це юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесено до Державного реєстру банків [12]

В Україні, як і в більшості пострадянських країн, законодавчий підхід до трактування суті банку ґрунтується на сукупності набору певних (банківських) послуг, які може надавати юридична особа, що має на це дозвільні документи (ліцензії) і внесена до певного списку (реєстру) аналогічних їй установ. Так, відповідно до статті 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» банком є юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесено до Державного реєстру банків.

У Фінансово-кредитному словнику банк визначається як особливий інститут, що акумулює грошові кошти і нагромадження, надає кредит, здійснює грошові розрахунки, випуск грошей в обіг, операції з цінними паперами тощо [4]. Доповнення до цього визначення віднаходимо в Банківській енциклопедії, де до вищеперелічених операцій, які може здійснювати банк, включені операції із золотом та іноземною валютою [21]. Однак це визначення викликає більше запитань, аніж дає відповіді.

В Енциклопедії банківської справи і фінансів комерційний банк визначається як один із недержавних банківських інститутів, призначених, перш за все, для кредитування виробництва, розподілу і продажу товарів, тобто для надання короткострокових кредитів,

а не довгострокових кредитів для вкладень в основний капітал [22].

У російських наукових колах під банком розуміють один із видів кредитно-фінансових установ, які здійснюють класичні банківські операції — залучення коштів населення і підприємств, надання кредитів за рахунок акумульованих грошових коштів на основі платності, терміновості і поверненості, цільового використання, здійснення розрахунків [23, с. 109]. Найчастіше в російських джерелах банк називають кредитною установою, що має ліцензію на здійснення банківських операцій з метою отримання прибутку [24].

Російський учений К. Лук'янов, дослідивши підходи, що використовуються в російській економічній науці до розкриття суті банку, систематизував їх таким чином [25, с. 237]:

а) підприємство, установа, яка є самостійною одиницею господарювання, що володіє правом юридичної особи, яка виробляє і реалізовує специфічний продукт (банківські послуги);

б) торгове підприємство, у завдання якого входить придбання і перерозподіл специфічного товару — грошей;

в) посередник між різними фізичними та/або юридичними особами з метою акумуляції вільних грошових ресурсів за певну плату і на певних умовах;

г) агент біржі, найчастіше фондової, з метою вкладення вільних грошових коштів у цінні папери для отримання прибутку як самим банком, так і клієнтом;

г) ризикове підприємство, оскільки його діяльність пов'язана з прийняттям низки специфічних ризиків.

І на основі цього К. Лук'янов запропонував власне трактування комерційного банку як мікроінституційної категорії, що створена на основі контрактів підприємств для отримання прибутку при вирішенні локальних завдань кредитно-грошового обігу [25, с. 239].

О. Дзюблук і О. Вовченко пропонують досліджувати сутність банку, використовуючи комплексний підхід з урахуванням взаємозв'язків об'єкта, що досліджується із середовищем його функціонування, і виділяють три рівні дослідження. На першому рівні

дослідники зосереджують свою увагу на визначенні певного набору операцій, що притаманні сучасному банку. У цьому контексті банк розглядається як посередник, який на макроекономічному рівні є учасником руху капіталу у процесі суспільного відтворення і виконує депозитні, позичкові та розрахункові операції [26].

На основі проведеного дослідження зарубіжного і вітчизняного бачень суті дефініції «банк» можемо стверджувати, що здебільшого в основу поняття покладено перелік фундаментальних банківських операцій, відмінність полягає лише в їхній кількості — від двох до п'яти. До базових банківських операцій дослідники відносять: залучення депозитів, надання кредитів і здійснення розрахунково-касового обслуговування. Подібний підхід узятий за основу й українським банківським законодавством.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави сформулювати такі висновки:

– зміст, який вкладали в поняття «банк», змінювався одночасно з розвитком банківської діяльності, зростанням ролі банків в економіці, а також із розширенням переліку операцій, що виконуються банками;

– західний підхід щодо визначення суті банку є більш ширшим порівняно із вітчизняним (пострадянський). Закордонні теоретики і практики розглядають банк як підприємство, діяльністю якого є залучення коштів на депозитні рахунки і надання кредитів за рахунок наявних коштів. Тобто термін «банк» може бути застосований до широкого кола підприємств, які здійснюють як банківську діяльність, так і виконують певні банківські функції.

Розглянувши підходи до визначення суті банку і систематизувавши досліджені концепції дефініції «банк», можемо зробити висновки про те, що в науковій літературі склалося три основні підходи до його тлумачення: 1) через сукупність операцій, які він виконує; 2) через функції, які йому властиві; 3) через взаємозв'язки із середовищем, у якому функціонує. Це відкриває нам нові горизонти для дослідження економічної природи фінансового посередництва банків як виду діяльності.

Список використаної літератури

1. Лексис В. Кредит и банки / В. Лексис. — Москва : Перспектива, 1994. — 118 с.
2. Бухвальд Б. Техника банковского дела. Справочная книга и руководство к изучению банковских и биржевых операций : пер. с нем. / А. Ф. Каган-Шабшай. — Москва : АО «ДИС», 1994. — 234 с.
3. Дзюблук О. Теоретико-методологічні підходи до розуміння сутності банків при викладанні економічних дисциплін / О Дзюблук // Вища школа. — 2008. — № 2. — С. 12—28.
4. Долан Э. Дж. Деньги, банковское дело, денежно-кредитная политика / пер. с англ. под ред. Э. Дж. Долан ; К. Д. Кэмпбелл, Р. Дж. Кэмпбелл. — Санкт-Петербург : «Санкт-Петербург Оркестр», 1994. — 496 с.
5. Де Куссерг С. Новые подходы к теории финансового посредничества и банковская стратегия / С. Де Куссерг // Вестник Финансовой академии. — 2001. — № 1. — С. 33—47.
6. Роуз П. С. Банковский менеджмент : пер. с англ. / П. С. Роуз. — Москва : Дело, 1997. — 768 с.
7. Словник сучасної економіки Мак-Міллана : пер. з англ. — Київ : АртЕк, 2000. — 640 с.
8. Глоссарий экономических терминов (по словникам Федерального резервного банка Сан-Франциско, Федерального резервного банка Миннеаполиса, Виртуальной торговой миссии и др.) [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://vocabulary.ru/dictionary/639>.
9. Бизнес. Оксфордский толковый словарь. — Москва : Инфра-М, 2000.
10. Экономика. Оксфордский толковый словарь. — Москва : Инфра-М, 2000.

11. Шеметев А. А. Диспозиционная юстировка дефиниций банк и региональный банк в условиях экономической дисперманентности / А. А. Шеметев // Аграрный вестник Урала. — 2010. — № 11—1 (77). — С. 107—112
12. Про банки та банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 2121-III] // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 5—6.
13. Мочерний С. В. Банківська система України : навч. посібник / С. В. Мочерний, А. С. Тришак. — Львів : Тріада плюс, 2004. — 304 с.
14. Дзюблюк О. До питання про суть банку та специфіку банківського продукту / О. Дзюблюк // Вісник НБУ. — 1999. — № 4. — С. 60—65.
15. Вступ до банківської справи / М. І. Савлук, А. М. Мороз, А. М. Коряк. — Київ : Лібра, 1998. — 344 с.
16. Азаренкова Г. М. Сучасні комерційні банки: персонал, розвиток, організація : монографія / Г. М. Азаренкова, Л. В. Дікань, Т. О. Новосельцев ; за ред. проф. Л. В. Дікань. — Харків : Вид. дім «ІНЖЕК», 2003. — 132 с.
17. Мещеряков А. А. Організація діяльності комерційного банку : навч. посібник / А. А. Мещеряков. — Київ : Центр учбової літератури, 2007. — 608 с.
18. Денисенко М. П. Гроші та кредит у банківській справі : навч. посібник / М. П. Денисенко. — Київ : Алерта, 2004.
19. Верещак Т. І. Теоретичні основи визначення сутності банку як об'єкта наукового дослідження / Т. І. Верещака // Вісник Української академії банківської справи. — 2006. — № 2. — С. 87—90.
20. Банковское дело : учебник / под ред. В. И. Колесникова, Я. П. Кроливецкой. — Москва : Изд-во «Финансы и статистика», 1995. — 180 с.
21. Банківська енциклопедія / М. І. Савлук, А. М. Поддєрьогін, А. М. Мороз [та ін.]. — Київ : Фірма «ВІПОЛ», 1993. — 328 с.
22. Вулфел Ч. Энциклопедия банковского дела и финансов / Ч. Вулфел. — Москва : Федоров, 2000. — 1037 с.
23. Банковский портфель-1: Книга банкира. Книга клиента. Книга инвестора / под ред. Ю. И. Коробова. — Москва : Соминтэк, 1994. — 746 с.
24. Литовских А. М. Терминологический словарь: финансы, денежное обращение и кредит / А. М. Литовских, И. К. Шевченко. — Таганрог : ТРТУ, 2003. — 135 с.
25. Лукьянов К. Л. Содержание понятий «коммерческий банк», «центральный банк», «банковская система» в рамках институциональной теории / К. Л. Лукьянов // Журнал экономической теории. — Екатеринбург : Институт экономики УрОРАН. 2008. — № 4. — С. 235—239.
26. Вовченко О. С. Сучасний банк як суб'єкт макроекономічного середовища / О. С. Вовченко // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків : матеріали науково-практичної конференції, 15—16 жовтня 2009 року. — Черкаси : ЧБС УБС НБУ, 2009. — С. 17—19.
27. Ведернікова С. В. Економічна сутність та функції фінансово-кредитних взаємовідносин банків і підприємств / С. В. Ведернікова // Економічний форум. — 2013. — № 4. — С. 161—166.
28. Дибань О. Л. Роль банків і страхових організацій на фінансовому ринку України / О. Л. Дибань // Страховий ринок України в умовах фінансової глобалізації. — Київ : КНЕУ, 2012. — С. 102—109.
29. Васюренко О. В. Банківські операції : навч. посіб. / О. В. Васюренко. — 4-те вид., перероб. і доповн. — Київ : Знання, 2004. — 324 с.
30. Захаров А. О. Система институциональных ролей банков в экономике / А. О. Захаров // TERRA ECONOMICUS. — 2010. — Т. 8. — № 2. — Ч. 3. — С. 13—19.

References

1. Leksis, V. (1994). *Kredit i banki [Credit and banks]*. Moscow: Perspektiva [in Russian].
2. Buhvald, B. (1994). *Tekhnika bankovskogo dela. Spravochnaya kniga i rukovodstvo k izucheniyu bankovskih i birzhevyyh operacij [Technique of banking. The reference book and guide to the study of banking and exchange operations]*. (A. F. Kagan-Shabshay, Trans). Moscow: АО «DIS» [in Russian].
3. Dziubliuk, O. (2008). Teoretyko-metodolohichni pidkhody do rozuminnia sutnosti bankiv pry vykladanni ekonomichnykh dystsyplin [Theoretical and methodological approaches to understanding the essence of banks in the teaching of economic disciplines]. *Vyshcha shkola — High school*, 2, 12—28 [in Ukrainian].
4. Dolan, E. Dzh., Kempbell, K. D., & Kempbell, R. Dzh. (1994). *Dengi, bankovskoe delo, denezhno-kreditnaya politika [Money, banking, tons monetary policy]* (E. Dzh. Dolan, Trans). Sankt-Petersburg: Sankt-Peterburg Orkestr [in Russian].
5. De Kusserg, S. (2001). Novye podhody k teorii finansovogo posrednichestva i bankovskaya strategiya [New approaches to the theory of financial intermediation and banking strategy]. *Vestnik Finansovoy akademii — Herald of the Financial Academy*, 1, 33—47 [in Russian].
6. Rouz, P. S. (1997). *Bankovskij menedzhment [Banking management]*. Moscow: Delo [in Russian].
7. *Slovnnyk suchasnoi ekonomiky Mak-Millana [McMillan's modern economics dictionary]*. (2000). Kyiv: ArtEk [in Ukrainian].

8. Glossarij ekonomicheskikh terminov (po slovnika Federal'nogo rezervnogo banka San-Francisko, Federal'nogo rezervnogo banka Minneapolisa, Virtual'noj torgovoj missii i dr.). [Glossary of economic terms (according to the dictionaries of the Federal Reserve Bank of San Francisco, the Federal Reserve Bank of Minneapolis, the Virtual Trade Mission, etc.)]. (n. d.). *vocable.ru*. Retrieved from <http://vocable.ru/dictionary/639> [in Russian].
9. *Biznes. Oksfordskij tolkovyj slovar' [Business. Oxford Dictionary]*. (2000). Moscow: Infra-M [in Russian].
10. *Ekonomika. Oksfordskij tolkovyj slovar' [Economy. Oxford dictionary]*. (2000). Moscow: Infra-M [in Russian].
11. Shemetev, A. A. (2010). Dispozicionnaya yustirovka definicij bank i regional'nyj bank v usloviyah ehkonomicheskoy dispermanentnosti [Disposition adjustment of definitions of a bank and a regional bank in conditions of economic disparity]. *Agrarnyy vestnik Urala — Agrarian herald of the Urals*, 11—1 (77), 107—112 [in Russian].
12. Verkhovna Rada Ukrainy. (2001). Zakon Ukrainy «Pro banky i bankivsku diialnist»: ukhvalenyi 07.12.2000 № 2121-III [The Law of Ukraine «About banks and banking» activity from 07.12.2000 № 2121-III]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy — Information from the Verkhovna Rada of Ukraine*, 5—6 [in Ukrainian].
13. Mochernyi, S. V., & Tryshak, A. S. (2004). *Bankivska sistema Ukrainy [Banking system of Ukraine]*. Lviv: Triada plus [in Ukrainian].
14. Dziubliuk, O. (1999). Do pytannia pro sut banku ta spetsyfyku bankivskoho produktu [To the question about the essence of the bank and the specifics of the banking product]. *Visnyk NBU — Bulletin of the NBU*, 4, 60—65 [in Ukrainian].
15. Savluk, M. I., Moroz, A. M., & Koriak, A. M. (1998). *Vstup do bankivskoi spravy [Introduction to banking]*. Kyiv: Libra [in Ukrainian].
16. Azarenkova, H. M., Dikan, L. V., & Novoseltsev, T. O. (2003). *Suchasni komertsii banky: personal, rozvytok, orhanizatsiia [Modern commercial banks: personnel, development, organization]*. L. V. Dikan (Ed.). Kharkiv: Vyd. dim «INZhEK» [in Ukrainian].
17. Meshcheriakov, A. A. (2007). *Orhanizatsiia diialnosti komertsii banku [Organization of commercial bank activities]*. Kyiv: Centr uchbovoyi literatury [in Ukrainian].
18. Denysenko, M. P. (2004). *Hroshi ta kredyt u bankivskii spravi [Money and credit in the banking business]*. Kyiv: Alerta [in Ukrainian].
19. Vereshchaka, T. I. (2006). Teoretychni osnovy znachennia sutnosti banku yak obiekta naukovooho doslidzhennia [Theoretical basis for determining the essence of the bank as an object of scientific research]. *Visnyk Ukrainiskoi akademii bankivskoi spravy — Bulletin of the Ukrainian Academy of Banking*, 2, 87—90 [in Ukrainian].
20. Kolesnikov, V. I., & Krolivetskaya, Ya. P. (Eds.). (1995). *Bankovskoe delo [Banking]*. Moscow: Finansy i statistika [in Russian].
21. Savluk, M. I., & Podderohin, A. M., & Moroz, A. M. (Ed.). (et al.). (1993). *Bankivska entsyklopediia [Bank Encyclopedia]*. Kyiv: Firma «VIPOL» [in Ukrainian].
22. Vulfel, Ch. (2000). *Entsiklopediya bankovskogo dela I finansov [Encyclopedia of Banking and Finance]*. Moscow: Fedorov [in Russian].
23. Korobov, Yu. I. (Eds.). (1994). *Bankovskiy portfel-1: Kniga bankira. Kniga klienta. Kniga investor [Bank portfolio-1: Book banker. Client book. Investor's book]*. Moscow: Somintek [in Russian].
24. Litovskih, A. M., & Shevchenko, I. K. (2003). *Terminologicheskii slovar: finansy, denezhnoe obraschenie i kredit [Glossary of terms: finance, money circulation and credit]*. Taganrog: TRTU [in Russian].
25. Lukyanov, K. L. (2008). Soderzhanie ponyatiy kommercheskiy bank, tsentralnyy bank, bankovskaya sistema v ramkah institutsionalnoy teorii [The contents of the concepts of commercial bank, central bank, banking system in the framework of institutional theory]. *Zhurnal ekonomicheskoy teorii — Journal of Economic Theory*, 4, 235—239 [in Russian].
26. Vovchenko, O. C. (2009). Suchasnyi bank yak subiekt makroekonomichnoho seredovyshcha [Modern bank as a subject of the macroeconomic environment]. *Materials of the scientific and practical conference '09: Bankivska sistema Ukrainy v umovakh hlobalizatsii finansovykh rynkiv — Banking system of Ukraine in the conditions of globalization of financial markets*. (pp. 17—19). Cherkasy: ChIBS UBS NBU [in Ukrainian].
27. Vedernikova, S. V. (2013). Ekonomichna sutnist ta funktsii finansovo-kredytnykh vzaiemovidnosyn bankiv i pidpriemstv [Economic essence and functions of financial-credit interrelations of banks and enterprises]. *Ekonomichnyi forum — Economic forum*, 4, 161—166 [in Ukrainian].
28. Dyban, O. L. (2012). Rol bankiv i strakhovykh orhanizatsii na finansovomu rynku Ukrainy [The role of banks and insurance organizations in the financial market of Ukraine]. *Formuvannya rynkovoyi ekonomiky — Formation of a market economy*. Kyiv [in Ukrainian].
29. Vasiurenko, O. V. (2004). *Bankivski operatsii [Bank operations]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
30. Zaharov, A. O. (2010). Sistema institutsionalnykh roley bankov v ekonomike [The system of institutional roles of banks in the economy]. *TERRA ECONOMICUS — TERRA ECONOMICUS*, 8 (2, p. 3), 13—19 [in Russian].